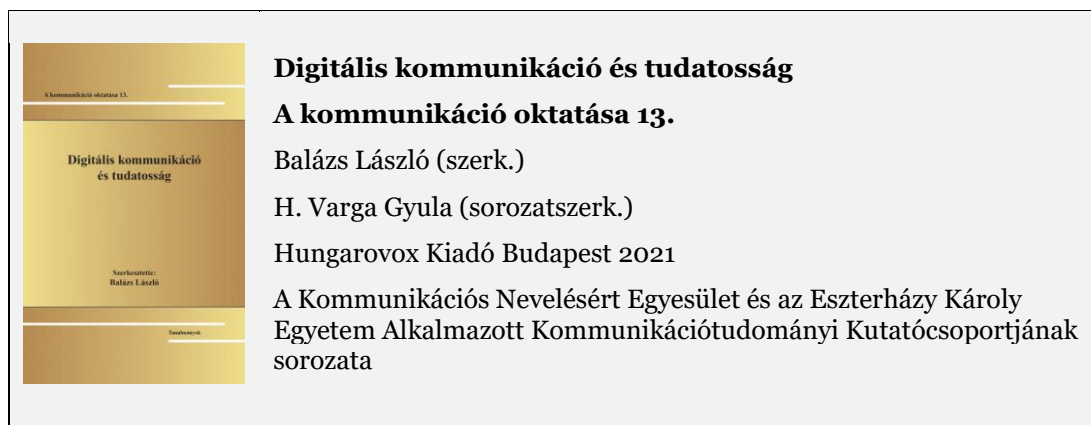

Pelesz Nelli

SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

ORCID:0000-0001-7791-9259

Online kihívások Carl Rogerstől a kick-boxig

Digitális kommunikáció és tudatosság címmel jelent meg 2021-ben A kommunikáció oktatása című sorozat 13. kötete a Hungarovox Kiadó gondozásában. A Kommunikációs Nevelésért Egyesület, valamint az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Alkalmazott Kommunikációtudományi Kutatócsoportjának együttműködése nyomán megvalósult szakkönyvsorozat szerkesztője és a kötet lektora H. Varga Gyula, jelen kötet szerkesztője Balázs László volt. A mű aktuális kérdéseket feszeget, a címben jelölt tematikát tágan értelmezve. A Covid-19 járvány kibontakozása, illetve az utóbbi évek során tapasztalt villámgyors változások és átalakulások során tapasztalt jelenségek multidiszciplináris megközelítésére tesz kísérletet. Alapvetően a média és az ahhoz kapcsolódó kommunikációtudományi megközelítés dominál a tanulmányok többségében, ugyanakkor nyelvészeti, pedagógiai, vagy akár sporttudományi témák is színesítik a tematikát. Mindez azonban nem jelent felesleges tarkaságot, az értékelés fókuszja és a tudományos igényesség mindvégig egységes és színvonalas marad. A mű négy főbb fejezetbe tömöríti az írásokat, világos, jól követhető logika mentén.

Az első fejezet az Elvi-elméleti megközelítések címet kapta, ennek megfelelően az itt bemutatott kutatások részletes szakirodalmi és elméleti alapossággal mutatják be eredményeiket, amelyek a konkrét következtetések megfogalmazása mellett szélesebb tudományos kontextusban is értelmezhetők. Szőke-Milinte Enikő *Digitális tanulás és tanulási motiváció* című munkája a sokak által fontosnak tartott – és az online oktatás során épp ezért különösen hiányolt – társas közeg motiváló erejét vizsgálta, arra kereste a választ, hogy a digitális oktatás idején mennyire sikerült a tanulókat aktívan bevonni a tanulási folyamatba, hogyan sikerült megteremteni és fenntartani a tanulók motivációját? A kérdőíves felmérés résztvevői minden településtípust és képzési szintet megjelenítve képviselték magukat, és bár a minta nem reprezentatív, az eredmények mégis megfontolandók és elgondolkodtatók. A megkérdezettek többsége visszafogottan kedveli ezt a tanulási formát, sokan kevésbé szeretik, kevésbé motiváltak és eredményesekek, ugyanakkor a digitális tanulás egyfajta lehetőség is számukra: a digitális tanulás alkalmat adott arra, hogy felismerjék, többre képesek, új képességeiket, erőforrásaikat ismerhették meg. Ezzel együtt mint személyiségek, egyéniségek kevésbé tudnak megjelenni a digitális oktatási színtéren. A válaszok értékelése arra is rávilágított, hogy a személyes jelenlét megvalósuló tanulás határfoka magasabb. A szerző szerint ez azért lehetséges, mert a digitális tanulás felerősít olyan problémákat, amelyek a hagyományos oktatás keretein belül is léteznek ugyan, de az online térben hatásuk fokozottabban érvényesül. Az ilyen típusú tanulás ugyanis megfelelő erősségű motivációt, önszabályozó stratégiák magas szintű működtetését,

tudatos időbeosztást kíván meg, amely sok diáknak nehézséget okoz. A szociokulturális közegnek itt is hangsúlyos jelentősége van, hiszen azok a tanulók, akik a társaik, illetve családjuk részéről támogatásban részesültek a tanulás során, megvitatták a feladatokat stb. a társas interakció pozitív, motiváló hatásáról számoltak be. Az eredmények felhasználása a probléma-alapú, innovatív tanulási lehetőségek, a hatékony, életszerű, társas interakciókat támogató digitális tanulási környezetek megteremtésében lehet fontos.

Szűts Zoltán *Az online kommunikáció új horizontjai – A digitális kultúra és pedagógia összefonódása* című tanulmánya – a címben foglaltaknak megfelelően – igen széles értelmezési mezőben, átfogóan tárgyalja a témát. A szerző Magyarországon hiánypótló munkásságának legfontosabb témáiról kaphatunk egy rövid áttekintést, hiszen a kommunikáció átalakulását kísérő soktényezős komplexitás összegző megragadása mellett képes átlátni és összefoglalni a szorosan vett oktatási-pedagógiai hatásokat is. A Covid-19 nyomán az oktatás világába is nagyobb mértékben férkőztek be az algoritmusok által szabályozott közösségi oldalak, hiszen diákok és tanárok, szülők számtalan zárt csoportja alakult meg, ahol a kapcsolattartás mellett tapasztalatok, jó gyakorlatok megosztására is lehetőség nyílt. Az egyének – ezen platformokon is generált – digitális lábnyoma a későbbiekben a könyvkiadók által kerül felhasználásra, pl. könyvek, illetve oktatási tartalmak ajánlásához. Az algoritmusok tematizálják az elérhető tartalmakat is: sokan kereséskor az első találatot preferálják (pl. Wikipédia), függetlenül annak kétes hitelességétől. A hitelesség kérdése kardinális, hiszen a hagyományos, ellenőrzött intézmények monopolhelyzete már a múlté, a jövő pedig csak formálódóban van ebből a szempontból, ezért a tudatos ismeretszerzési stratégiával bíró felhasználók képzése kulcskérdés. Az interaktivitásra épülő hipermedia egyre inkább személyreszabott tartalmakat kínál, a felhasználók pszichológiai szempontú értékelése teszi lehetővé számukra annak a bizalomnak és figyelemnek a felkeltését, amely szükséges akár oktatási platformok működtetéséhez és hasonló tartalmak értékesítéséhez is. Átalakulnak a tananyagok is, bár a nyomtatott tankönyvek továbbra is jelen lesznek, de még azokra is hatást gyakorolnak az online térben megjelenített e-learning tananyagok, digitális oktatási formák, amelyek jobban megfelelnek az új típusú olvasási szokásoknak (médiacentrikus, kulcsszavakkal operál, rövid tartalmi egységekre épül, interaktivitást és proaktív jelenlétet vár el). Az internet ismeretek és adatok végtelen tárháza, gyakorlatilag minden hozzáférhető, ugyanakkor ahhoz, hogy tényleg megtaláljuk a minket érdeklő érdemi, hiteles információt, nem hagyatkozhatunk az algoritmusok döntéseire, a felhasználónak tudatosságra és felkészültségre van szüksége. Hiába lesznek a digitális könyvtárak egyre nagyobbak, lassan bezáródnak, újra célirányosan kell kikérni a szövegrészeket, ezért az előzetes tudás megint felértékelődik. A mediatisált élet és tanulás másik fontos hatása az osztályközösségeket érinti: az online térben is látják egymást a diákok, sokszor a tanárok és szülők tudta nélkül zajlik itt nemcsak horizontális kapcsolattartás, hanem akár cyberbullying, kiközösítés stb. A szerző nagyon fontos megállapítása nemcsak pedagógiai szempontú megfontolásra érdemes: a kommunikáció komplexitása önmagában nem baj, hiszen tudatos használat esetén hatékonyabbá teszi az információk befogadását, ám tudatosság hiányában nagymértékben képes növelni a bizonytalanságot.

Szalay Györgyi *Hogyan dolgozna Rogers online?* című tanulmányában a kapcsolat erejét veszi górcső alá, a találkozás lehetőségeit vizsgálja az interszubjektív térben. A Rogers által kialakított terápiás attitűd, a kongruencia (valódiság, őszinteség, hitelesség), az empátikus megértés és a feltétel nélküli pozitív elfogadás csak biztonságosnak ítélt környezetben valósulhat meg, két ember nem tudatos, sokkal inkább az érintetteknek a megfelelő érzelmszabályozás segítségével nyugalomra hangolt idegrendszere és azok kapcsolódása által. Az online platformokról sokszor éppen ez hiányzik, az összehangolódás helyett „interszubjektív elidegenedés” az eredmény, az ún. VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) környezet stresszválaszt vált ki. A gyorsan változó és változtatható, bizonytalan, összetett és kétértelmű mindennapi élet feszültséget generál, a kezelésére pedig a korábbiaknál is fontosabb a ma embere számára a stresszkezelés megfelelő technikáinak, az érzelmszabályozásnak az elsajátítása, mindenképp testi szinten, mert a testi tudatosságot növelő, a paraszimpatikus idegrendszer áthangolását támogató gyakorlatok, meditációs és relaxációs technikák, core-gyakorlatok teszik lehetővé a stresszel való adaptív megküzdést online és nem online térben egyaránt.

Oláh Szabolcs *Figyelem-összpontosítás a teljesen online térben* című tanulmánya továbbviszi az előzőekben tárgyalt online kapcsolódási lehetőségek vizsgálatát, és arra a következtetésre jut, miszerint a távolléti digitális oktatás átmenetileg alkalmas a folytonosság biztosítására, de hosszú távon sem a vegyes, sem a jelenléti oktatásnak nem lehet alternatívája. Mégpedig azért, mert a figyelem összpontosítása a tantermihez képest egészen másképp valósul meg az online térben. Itt ugyanis például nem, vagy nem úgy történik a viselkedések összehangolása, ha mondjuk néhányan lekapcsolják a kameraképüket, vagy tablószerűen mindenkit egyszerre látunk, majd páran hirtelen részleges takarásba kerülnek stb. A tanár cselekvőképessége is behatárolt, nem járhat körbe a teremben, a mozgalmasság hiányát epizódok gyors váltakozásával igyekeznek ellensúlyozni, mindez azonban mentálisan rendkívül megterhelő. A bevált testtechnikák és önmegjelenítő gesztusok itt nem működnek, helyette pedig hiába van chat vagy emotikon, ez a fajta tanulási környezet a tananyag, az óratervezés és időgazdálkodás teljes és alapvető újragondolását kívánja meg. Ezen kívül érdekes leírást olvashatunk a globális techcégek látens befolyásáról, amelyek mint a virtuális világ rejtett menedzserei az adatvagyon közvetítésével, szoftverlicenckel vásárlásával stb. befolyásolják a döntéshozókat az online oktatásfejlesztés irányába.

Szabó Csilla Marianna és Csikósné Maczó Edit *Egymás tükrében – a generációs sztereotípiák nyomában* című munkájukban újszerű módon közelítik meg a nemzedékeket, a már sok helyütt hozzáférhető generációs tipizáláson túllépve középiskolások körében végzett kérdőíves kutatás segítségével bizonyítják, a sztereotípiák valóban csak leegyszerűsítések, szerencsére a fiatalok jóval összetettebbek és tudatosabbak annál, mintsem, hogy fekete-fehéren gondolkodhassunk róluk. „A kutatás alapján a megkérdezettek többsége elismerte, hogy a mobiltelefonjaikat mindig maguknál tartják, egyszerre több közösségi oldalon is jelen vannak, és képesek párhuzamosan több dologgal is foglalkozni. Igaznak tartották azt is, hogy szeretnének gyorsan jól fizető álláshoz jutni, de ehhez nem fektetnek elég energiát a tanulásba. Azt azonban már cáfolták, hogy ne használnák tudatosan az internetet, ne tudnának különbséget tenni valódi és álhírek között, s egyáltalán nem értettek egyet azzal, hogy folyamatosan kipoztolják életük eseményeit, folyton szelfiket készítenek, és nincsenek terveik a jövőre nézve. Érdekesség, hogy a tanulók szerint a tanáraik hasonlóan látják őket, mint ahogy ők vélekednek magukról” (Szabó-Csikósné 2021: 62).

Kókuti Tamás *Hallgatói munkaérték-preferenciák a digitális oktatási formák bevezetésének fázisában* című tanulmánya egy egyetemisták körében végzett munkaérték-vizsgálat eredményeit mutatja be. A digitális kapcsolattartás időszakában végzett lekérdezés szerint a legkevésbé az irányítást, az esztétikumot és a munkateljesítményt preferálták a hallgatók, annál inkább fontosnak tartották az önérvényesítést és az anyagiakat, illetve a fizikai környezetet és a kreativitást. A szerző szerint a hallgatói attitűdök figyelembevételével elengedhetetlen mind a digitális, mind a normál munkarend esetén, és alapvető hatással van arra a módszertani megújulásra, amelynek legfontosabb része a hallgatói egyéni munkavégzés súlyának, ill. a hallgatói aktivitásnak a növelése.

A kötet következő nagy egysége a Média és tudatosság címet viseli, ez a fejezet négy tanulmányt rendez csokorba. Elsőként Andok Mónika *Digitális médiahasználati trendek és hatásaik a fiatalok körében* című műve ad áttekintő és informatív elemzést a 2020 tavaszi időszak online átállásra vonatkozó globális és magyar adatairól. A szolgáltatók adatai szerint érthető módon nagymértékben, mintegy harmadával nőtt a vizsgált időszakban az adatforgalom. Magyarországon mind a széles sávú internettel való lefedettség, mind a közösségi hálózatok használatának mértéke meghaladja az uniós átlagot, ugyanakkor az internet megítélése kétarcú: a lakosság szerint – bár rontja a személyes kapcsolatok minőségét, mégis – kitűnő lehetőséget biztosít a kapcsolattartásra. Sokan többet interneteztek, mint a járvány előtt, ám a home office és digitális tanulás nem várt nehézségeket jelentett. Az előbbi sajátos munkakultúrát, figyelmet és motivációt kíván meg, az utóbbi pedig az UNESCO – a tanulmányban idézett – felmérése szerint növelte a félbemaradó tanulmányok arányát, problémákat okozott a diákok étkezésében (!), zavarodottságot és növekvő stresszt idézett elő a tanári munkában és a szülők részéről, növekedtek a gyermekgondozásban jelenlévő különbségek és a társas izoláció veszélye. A társadalom igyekszik persze alkalmazkodni a kihívásokhoz, számtalan olyan fejlesztés indult el,

amely ellensúlyozhatja a felsoroltakat. Az infrastruktúra, az eszközellátottság, a szoftverfejlesztés szintje is javult, szélesebb körűvé váltak a pedagógus-továbbképzések. Kiemelendő trend az oktatás területén is megvalósuló adatosítás folyamata, ez alapján az emberi viselkedés újszerű értelmezése és esetünkben nem csak a politikai kommunikáció vagy az online vásárlások alkalmával történő felhasználása, hanem oktatási tartalmak ajánlása, perszonalizált tudás biztosítása. Az adatbiztonság jelentősége folyamatosan nő, csakúgy, mint a mesterséges intelligencia jelenléte az oktatásban.

Veszelszki Ágnes *deepFAKEnews: Az információmanipuláció új módszerei* című tanulmányában megjegyzi, hogy csak két iparág nevezi felhasználóit usereknek, a drogkereskedelem és a közösségi média. A felütés csak első ránézésre merész, utóbbi legalább olyan veszélyes lehet, mint az előbbi. Az álhírek terjedését elősegíti a közösségi oldalak hírmegjelenítési módja (figyelemfelkeltő, rövid cím, bombasztikus kép, sejtelmes lead, clickbait szöveg) és a felhasználók olvasási szokásainak változása. A tartalomszűrő algoritmusok révén kialakuló perszonalizált filterbuborékok veszélyes irányba terelhetik a felhasználó gondolkodását. A hamis videók politikai vagy áltudományos célokra történő felhasználása pedig újabb kihívást jelent, ezért fontos az ún. episztemikus éberség kialakítása, azaz a megbízható és megbízhatatlan információ közti különbség felismerését lehetővé tevő edukáció kiterjesztése, a média világának megismerése. Felhívja a figyelmet arra is, hogy azért ne essünk át a ló túloldalára, manapság már a „kétély kétélye” paradoxon is megjelent, azaz a felhasználók már annyira cinikusak, hogy a legitim forrásból származó valós információkat is megkérdőjelezik, tovább fokozva az amúgy sem jelentéktelen mértékű instabilitást.

Bartal Orsolya *Kinek a feladata a médiatudatosságra nevelés?* című tanulmánya szomorú tanulsággal szolgál. A szerző felteszi a kérdést, kinek a feladata tehát a diákok médiatudatosságra nevelése, majd általános iskolák felső tagozatainak tanító tanárokat és intézményvezetőket kérdez meg a témáról, kérdőív és félig strukturált interjúk segítségével. A megkérdezett tanárok többsége a szülők feladatának tartja mind a médiatudatosságra nevelést, mind az internet biztonságos használatára nevelést, a maga szerepét mindegyikük mérsékelten tartja fontosnak. Ugyanakkor látszik egyfajta kettősség: abban a nevelőesületben, ahol a vezetés nyitottabb, innovatívabb, ott a pedagógusok attitűdjén is érezhető ugyanez, míg az elutasító, innovációt kevésbé befogadó vezetésű tanári kar tagjai nagyobb mértékben tagadták felelősségüket, partnerekre, infrastruktúra hiányaira, leterheltségre hárítva azt. Saját tapasztalataim szerint, illetve amint a közelmúltban széles körben ismertté vált *Csapda a neten* című cseh film, és a hozzá kapcsolódó oktatói videóban megszólaló szakembergárda (pedagógus, pszichológus, rendőr, szülő stb.) is egységesen rámutat, a felelősség sem egyik, sem másik oldal kizárólagos terhe, hanem bizony mindenki a maga eszközeivel hivatott megoldani ezt a közös feladatot.

Horváth Daniella Dominika *Akciókutatás az általános iskolában* című munkája kiemeli a módszertani innováció fontosságát. A szerző megosztja egy általa kidolgozott oktatásmódszertani eszköz, egy, a dizájnkommunikáció módszertanára épülő foglalkozás tapasztalatait. Alapvető kérdésfeltevése egy olyan kutatás része, amely azt vizsgálja, hogy egy nyílt problémamegoldó helyzetre építő foglalkozás milyen módon formálja a közösséget, befolyásolja a gyerekek kapcsolatteremtő képességét. Eredményei szerint pozitívan; a közös cél közös gondolkodásra sarkallta a diákokat, valamint felismerték a közös alkotás, alkotói kapcsolatteremtés jelentőségét, amit sikerélményként könyveltek el. Az ilyen típusú, workshop jellegű, kooperatív együttműködési kereteket biztosító csoportfoglalkozások bevezetését minél hamarabb el kell kezdeni, már alsó tagozatban, mert a felső tagozatban kellő alapok és előzmények nélkül nagyon nehéz a hatékony kivitelezése, holott egyre nagyobb szükség van az alkalmazására.

A kötet harmadik, Nyelvi kommunikáció című fejezete három tanulmányt gyűjt csokorba. Előként Domonkosi Ágnes *„Tanárnő, bevenne a meetingbe? – A társas deixis szerepei a digitális távoktatás gyakorlatában* című műve mutatja be a tanárok és diákok kapcsolattartásának átalakulóban lévő mikéntjét. A tegezés-magázás, a megszólítások, üdvözlések, személymegjelenítések műveletei a résztvevői szerepeket és a személyközi viszonyokat is megjelenítik. A szerző tanórák és üzenetváltások vizsgálata során arra a következtetésre jutott, hogy a digitális oktatás során a szóbeli és írásbeli terek összekapcsolódnak, a mozzanatok tipikusan a tár-

sas deixis műveleteit igénylik, miközben a „kapcsolattartási lehetőség közvetlensége, azonnalisága az írásbeli üzenetváltásokban is az informális, személyes nyelvi megoldások felé mozdítja az online oktatás nyelvi gyakorlatait (Domonkosi 2021: 138).

Lőrincz Gábor *Kommunikációs tudatosság a nyelvi tájképben* című tanulmányában bemutatott kutatása újszerű látásmóddal ajándékozza meg az olvasót azáltal, hogy a nyelvi kifejezést és a vizuális megjelenítést egyaránt vizsgálja. A nyelvi tájkép részei az útjelző táblák, a reklámtáblák, utcanévek, helynevek, kereskedelmi egységek feliratai stb., gyakorlatilag minden szöveges és nem szöveges elem pl. akár egy falfirka. A közös figyelemirányítás és jelentésképzés folyamatait megragadó, sok esetben határon túli magyar területekről származó példákon keresztül szemlélteti a szerző, kollégiumi portajától az emlékoszlop talapzatáig. A szimbólumok, a színek használata, a nyelvjárási kifejezések jelenléte mind-mind az identitás és a kommunikációs kényszer összefüggéseire kérdeznak rá.

Már Orsolya *Korszerű anyanyelvi nevelés a megváltozott tantervi tartalmak tükrében* című műve is határon túli területre koncentrál: a romániai anyanyelvi oktatás számára irányadó kerettanterveket mutatja be. Részletezi a főbb alapelveket és nemzetközi dokumentumokat, amelyek meghatározó hatással voltak a dokumentum elkészítésében, valamint kiemeli a tantervek új szemléletét, kompetencialapú megközelítését, a tantervi célok, tevékenységek és tartalmak újszerű összekapcsolását.

A kötet negyedik, utolsó szakasza a Speciális színterek címet kapta, amelyben színes mozaikként vehetjük szemügyre az egyes tudományok és gyakorlatok részterületeinek legújabb kutatási eredményeit. Pap Ferenc, Kovács Tibor Attila, Lehoczky Mária Magdolna, Tóth Etelka és Fehér Ágota közösen jegyzik a *Tehetségek hite és a kibontakozást segítő keresztyén pedagógusi kommunikáció* című tanulmányt. A Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának munkatársaiként betekintést nyújtanak különleges pedagógiai gyakorlatukba, melynek részeként igyekeznek választ találni arra, hogy milyen környezeti tényezők azok, amelyek segíthetik a tehetség kibontakozását, milyen pedagógusi kommunikáció szükséges ennek megvalósításához. Az érzékeny egymásra figyelés, a magas szintű érzelmi intelligencia működtetése, a kreatív klíma kialakítása egyaránt hozzájárulhatnak, csakúgy, mint a „lelkiekben ösztönző” mentori tevékenység. Fontos kiemelni, hogy mindez nem egyoldalú folyamat, hanem a résztvevők „kölcsonös növekedésével” jár. A karon elvégzett kérdőíves felmérésben református hittanoktató szakos hallgatók vettek részt, visszajelzéseik alapján elmondható, az érzelmi megérintődés, a bizalom élménye, a kreatív kibontakozást és szakmai iránymutatást egyaránt biztosítani képes pedagógus személye lehet a garancia a képességek minél teljesebb körű kibontakoztatására.

Farkas Anett *A történetmesélés módszerével történő kommunikációs készségfejlesztés lehetőségei az oktatásban* című tanulmánya témájának megfelelően igen olvasmányos stílusban foglalja össze a történetmesélés kutatását és előzményeit, széles körű nemzetközi szakirodalomra támaszkodva, valamint rámutat a kommunikációs készség fejlesztésében betöltött fontos szerepére, lehetőségeire. Ezen kívül egy attitűdvizsgálat eredményeit is megismerhetjük, amelyek a tanulmány következtetéseinek pontos alátámasztásául szolgálnak. A storytelling nemcsak egy múló divat, sokkal inkább a legősibb pedagógiai stratégia, kiváló motivációs eszköz és memotechnikai eljárás. Sajnálatos, hogy a magyar oktatási gyakorlatban jellemzően nem tudatosan alkalmazott módszer, inkább csak bizonyos elemeit használják a pedagógusok. A tanulmányban részletezett vizsgálat igazolta, a módszernek nemcsak, hogy létjogosultsága van az oktatási gyakorlatban, hanem humán és nem humán műveltségterületen is kiválóan alkalmazható és olyan eredményeket képes produkálni, amelyet más módszerek nem, vagy nem ilyen mértékben. Ilyen például a kommunikációs készségek minden szegmensének fejlesztése, a szövegértés-szövegalkotás javítása, a kreativitás, az önismeret és a motiváció szintjének fokozása.

Borbás Emese *Kórházpedagógusok digitális kompetenciái* című tanulmányában egy még mindig kevésbé kutatott, ám annál fontosabb területtel, mégpedig a kórházpedagógiával foglalkozik. A beteg gyermekek kórházi körülményeinek oktatásában a hagyományos modellek nem megfelelőek, a speciális színtér és célok (tanulás folytonosságának biztosítása, reintegráció) egyedi mérlegelést és módszertant igényelnek. A kórházpedagógusok feladatköre rendkívül szerteágazó, multidiszciplináris közegben látják el munkájukat, amelynek középpontjában

minden esetben a beteg gyermek áll. A világjárvány nyomán felerősödött globális trend alól ez a terület sem kivétel, az IKT-eszközök fokozott használatának szükségessége a kórházpedagógusoktól is kompetenciáik újszerű működtetését és bővítését várja el.

Mácsár Gábor, Bognár József és Plachy Judit *A karate szaknyelv használata a pedagógiában – az infokommunikáció és a lemorzsolódás* című munkája bepillantást enged a karate világába, a sport és a nyelvhasználat összefüggéseinek ábrázolásán keresztül. A karate öt alapelve (jellem, tisztelet, akarat, szertartásosság, önuralom) elválaszthatatlan a karate pedagógiájában is tetten érhető verbális és nem verbális kommunikációtól. A rituálék, a ruhák, a színek, a szaknyelv stb. az adekvát közlést szolgálják, egyben az érték közvetítő jellemformálás eszközei. Vizsgálatuk napjainkban akár az online sportszakmai dimenziók kialakításához, edzői módszertanok és stratégiai tervek kidolgozásához is hozzájárulhatnak.

A fejezet, és egyben a kötet záródarabja szintén a sportot állítja a középpontba: Balázs Gábor *A kick-bokszt versenyzők stresszfaktorainak elemzése* című munkájában a kick-bokszt versenyzők speciális kihívásait, a bírói munka összetettségét, az általuk megélt stresszhelyzeteket vizsgálja. A huszonhárom országra kiterjedő kérdőíves felmérés eredményei szerint védőfaktort jelent számukra, ha maguk is versenyzői múlttal rendelkeznek, vagy ha jelenleg is rendszeresen sportolnak. A bíraskodás során előforduló atrocitások miatt többször tanúsítanak sértő, bántó magatartást, ezért a konfliktus- és stresszkezelés technikáinak elsajátítása, a tapasztalatok megosztása, az elméleti és gyakorlati képzéseken való részvétel célszerű lehet.

A kötet a mintegy tizennyolc tanulmányhoz kapcsolódó angol nyelvű absztraktokkal, valamint a szerzők rövid bemutatásával zárul. A művek mindegyike praktikus és releváns eredményekkel szolgál, multidiszciplináris megközelítésének köszönhetően számos tudományterület szakembereinek érdeklődésére számot tarthat. A kaleidoszkópszerűen elénk táruló sokszínű tematika következetes strukturáltsága, a művek igényessége termékeny továbbgondolásra készíti az olvasót.